sjajan početak

lao še

Ja, stari Vang i stari Ću sakupili smo nešto novaca i stvorili malu bolnicu. Vangova žena je glavna sestra, nju smo unapredili od bolničarke do doktorove supruge. Ćuov tast je zadužen za administraciju i blagajnu. Ja i Vang smo računali da, ako on kojim slučajem stane da nas vara, pobegne nam s novcem, pritegnemo Ćua, pošto on garantuje za tasta. Ja i Vang smo stari pajtaši, a Ćuom smo se tek kasnije povezali, te moramo neprestano da motrimo na njega. Bilo koji posao da radiš i ma koliko bilo ljudi, uvek moraš da imaš svoje ljude i da budeš budan. U suprotnom, brzo ćeš se naći u neprilici. Zajedno s gospođom Vang nas je troje, i mogli bismo da nadvladamo jednog Ćua, ako dođe to tuče. Tast bi mu, normalno, pomogao ali je on već toliko star da i gospođa Vang sama može da mu počupa bradu. No, mirne savesti mogu reći, sposobnosti starog Ćua nisu male. Pravi je majstor za isecanje šuljeva, operacije su mu zaista divne, pa smo ga zbog toga i pozvali da radimo zajedno. Ipak, ako traži kavgu, nećemo biti previše ljubazni i fini prema njemu.

Ja lečim unutrašnje bolesti, Vang venerične Ću otklanja šuljeve i bavi se hirurgijom, a gospođa Vang je glavna sestra i zadužena za porođaje, tako da ukupno imamo četiri odeljenja. Naše znanje o medicini, iskreno govoreći, jadno je. Koliko platiš, toliko dobiješ, a cene naših lekarskih usluga su zaista male. Ako već hoćemo da deremo ljude, onda to možemo na venеričnim bolestima i šuljevima; Vang i Ću su naša nada. Ja i gospođa Vang imamo sporednu ulogu; ona, zapravo, nije lekar, a o porođajima ima samo toliko iskustva što je sama rodila dva deteta. Što se tiče njene babične veštine, da imam ženu, ni u kom slučaju je ne bih zvao da mi je porodi. Ipak, morali smo da otvorimo i porodilište, jer je to najunosniji posao. U slučaju da je porođaj lak, majka bi trebalo da se zadrži u bolnici barem deset dana ili dve nedelje, te moramo da pripremimo i neku kašastu hranu kako bismo joj uzimali novac za svaki dan boravka. Ako se porođaj iskomplikuje, onda ćemo, tek tada, na licu mesta, smisliti šta da činimo. Zar će živ čovek da umre zato što mu se mokri?

Otpočeli smo posao. Za pola meseca se u svim novinama pojavilo »Bolnica za mase«. Ime je bilo veoma pogodno, jer ko god hoće u ovo vreme da zaradi novac, ne sme da smetne s uma »mase«. Ako nećeš da zaradiš na njima, gde ćeš drugde? Zar to nije prava istina? Naravno, u oglasu to nismo rekli, pošto ljudi ne vole da čuju istinu. Napisali smo: »Žrtvujemo se za narod, radimo za sreću zemljaka. U potpunosti naučni pristup, u potpunosti za obične ljude, kombinujemo kinesku i zapadnu medicinu, ne priznajemo klasne razlike.« Za ovaj oglas smo dosta potrošili i kapital nam se opasno smanjio. Pošto smo privukli ljude, ostalo nam je da se polako nosimo s njima. Niko, na osnovu oglasa, nije mogao znati kolika je naša bolnica. Na slici, bolnica je bila velika trospratnica, to smo iskoristili fotografiju susedne transportne kompanije, a zapravo smo imali samo jednu prizemnu zgradu sa šest soba.

Posao je počeo. U toku prve nedelje došlo je dosta ljudi da se pregleda i to su zaista bile »mase«. Izabrao bih neke od njih čiji je izgled više obećavao i svima sam im davao raznobojne soda-vode, bez obzira na to od čega su bolovali. Tako smo, nedelju dana kasnije, i formalno mogli naplatiti usluge. Onom zaista običnom i prostom svetu, jednostavno, čak ni soda-vodu nismo davali; ja bih im rekao da se vrate kući i dobro umiju, pa da tek onda dođu. Lica su im bila tako prljava da bi uzaludno bilo i da piju lekove.

Jedno veče posle napornog rada, održali smo hitan sastanak. Nije više vredelo oslanjati se samo na mase, trebalo je da pronađemo neki »drugi svet«. Svi smo žalili što smo je nazvali »Bolnicom za mase«. Kako je moguće zaraditi novac na običnom svetu, bez aristokratije? Da smo ranije shvatili da bolnica nije kompanija za prodaju parafina, nazvali bismo je pogodnije – »Bolnica za aristokratiju«. Ko zna koliko je puta stari Ću umočio svoj skalpel u dezinfekciono sredstvo, ali niko nije došao da seče šuljeve. Zar je moguće očekivati da će neki imućan starac koji pati od šuljeva doći u »Bolnicu za mase« da se operiše.

Vang je predložio: sutra ćemo da iznajmimo kola u voznom stanju, provozaćemo ih nekoliko puta i pokupiti i potrpati naše babe i ujne na koje naiđemo. Čim ih kola dovedu do kapije, sestre će ih uvesti brižljivo ih vodeći pod ruku. Kada ih tako dočekamo trideset, četrdeset puta, susedi će morati da nam se dive.

Svi smo se divili starom Vangu.

»Treba da iznajmimo i neka kola koja se ne mogu voziti«, nastavio je Vang.

»Šta ćemo s njima?« upitao sam.

»Porazgovaraćemo sa servisom za vozila da nam pozajme nekoliko automobila koji su trenutno na popravci, pa ćemo ih za jedan dan parkirati ispred bolnice. Pustićemo ih da brekću, pa kada naši pacijenti iznutra čuju to stalno brektanje, neće imati predstavu koliko je to već pacijenata došlo kolima. A i one spolja, zar nećemo zaseniti tim neprestanim redom kola pred našom kapijom?«

Radili smo prema njegovom planu. Sledeći dan smo okupili rođake, dali im po šolju čaja i poslali ih nazad. Dve bolničarke ceo dan nisu stale, neprestano su ih dočekivale i vodile pod ruku unutra, napolje. U svitanje je dovučeno nekoliko kola koja nisu mogla da se pokrenu već samo da brekću, i svakih pet minuta smo ih puštali u rad. Kako se sunce pojavilo, dečurlija se već gurala oko njih. Fotografisali smo automobile i sliku poslali za večernje novine. Ćuov tast je napisao jedan klasičan tekst o spektakularnom prometu vozila. To veče niko od nas nije mogao da jede, kola su toliko brektala da nam se već sve vrtelo u glavi.

Nismo mogli a da se ne divimo starom Vangu. Čim smo sledeći dan otvorili, dovezao se kolima jedan oficir. Vang je tako požurio napolje da ga sačeka, da je zaboravio koliko su vrata niska, pa je zaradio veliku čvorugu. Bila je to venerična bolest. Stari Vang nije obraćao pažnju na čvorugu, osmeh mu se razvukao poput ruže i kao da bi mu bilo svejedno da je zadobio još sedam – osam čvoruga. U tren oka oficir je dobio injekciju 606. Naše dve sestre su raskopčale oficirovu uniformu i s četiri ruke pridržavale njegovu ruku, a Vang je upotrebio špric tek pošto je gospođa Vang svojim malim, debelim kažiprstom dva puta nežno dotakla mesto uboda. Oficir se još nije ni osvestio gde je, ali je, gledajući sestre, s oduševljenjem rekao: »Odlično! Odlično! Odlično!« Ja sam, stojeći sa strane, dodao da treba da mu damo još jednu injekciju. Starom Ću su u ovoj srećnoj prilici proradili klikeri, pa je već pripremio mirišljavi čaj s malo soli. Vang je rekao sestrama da protrljaju oficirovu nadlakticu, a gospođa Vang je ponovo svojim malim debelim kažiprstom protrljala njegovu ruku pre nego što smo mu sasuli čaj. Oficir je opet izrazio ushićenje, a Vang mu je samoinicijativno dao još jednu injekciju, ovaj put »zmajev izvor«** U našoj bolnici smo posebno vodili računa o čajevima i stalno smo koristili mirišljave čajeve i »zmajev izvor«. Za ove injekcije čaja i jednu 606 uzeli smo 25 juana. Zapravo, svaka staje deset, ali pošto je primio tri, dobio je popust pet juana. Rekli smo mu da mora ponovo da dođe, garantujući da ćemo ga za deset poseta izlečiti jednom i zauvek. U svakom slučaju, mislili smo, imamo barem čaja.

Oficir je platio, ali mu se još nije išlo. Vang i ja smo stali da naklapamo s njim. Ja sam hvalio što nije prikrivao svoju bolest, što je odmah odlučio da je leči čim ju je otkrio, te tako sada nema više nikakve opasnosti, pošto je došao kod nas. Venerične bolesti su bolesti velikih ljudi, one su zaista uzvišene i mogu da se leče bez ikakvih posledica, dovoljno je samo nekoliko injekcija 606. Opasno je, na primer, kada se zarazi neki trgovački pomoćnik ili srednjoškolac i počne da prikriva i tajno odlazi kod nadri-lekara, ili da sam, ispod ruke, kupuje lekove. To mora da je strašno, za njih su zalepljeni oglasi u javnim zahodima. Oficir se potpuno složio sa mnom i rekao da je već više od dvadeset puta bio u bolnici. Međutim, nijednom ga nisu ovako lepo primili. Nisam hteo dalje da insistiram.

Nastavio je stari Vang. Venerične bolesti zapravo i nisu bolesti, potrebno je samo bocnuti 606. Oficir se potpuno složio i s Vangom, a to je i činjenicama hteo da pokaže – nijednom nije sačekao da se izleči do kraja, već je ponovo odlazio u skitnju; za njega je dovoljno samo nekoliko injekcija. Vang se potpuno složio s oficirom i još mu je ponudio da postane naš klijent. Ako oficir želi duže vreme da dolazi kod nas za injekcije, dobiće terapiju u pola cene: pet juana za injekciju. Možemo da se dogovorimo i za mesec dana, jedan mesec sto juana, bez obzira na broj injekcija. Oficiru se veoma dopala ova ideja, ali je zatražio da ga svaki put dočekamo kao danas. Nismo ništa odgovorili, klimnuli smo glavama, smešeći se.

Samo što su oficirova kola otišla, naišla su druga. Četiri služavke su pomogle gospođi da izađe, a zatim su svih pet uglas upitale da li imamo specijalnih soba. Odgurnuo sam jednu služavku i nežno prihvatio gospođu za zglob ruke, vodeći je do malog dvorišta, odakle sam joj pokazao zgradu trospratne kompanije. »One tamo specijalne sobe sve su pune. No, stigli ste baš u pravi čas, ovde« – pokazao sam naše sobičice – »imamo još dve prvoklasne sobe, tu možete privremeno da se smestite. Zapravo, one su još udobnije od onih na spratu, pošteđuju vas da trčite gore-dole. Zar nije tako, gospođo?«

Već prve reči stare gospođe su razgalile moje srce. »Oh, vi govorite kao pravi doktor. Ako bolesnicima nije udobno, zašto i da dolaze u bolnicu? Ona gomila doktora iz Dungšeng bolnice su pravi neljudi!«

»Vi ste, gospođo, bili u Dungšeng bolnici?« pitao sam zaprepašćeno.

»Upravo odande dolazim. Gomila kopiladi!«

Iskoristio sam priliku što je psovala Dungšeng bolnicu, koja je, iskren da budem, ovdašnja najveća i najbolja bolnica. Dobro znam, da je nisam podržao u njenim napadima Dungšeng bolnice, sigurno ne bi pristala da se smesti u ovu malu sobu u koju sam je doveo. Upitah je: »Koliko ste tamo proveli?« »Dva dana. Za dva dana skoro da izgubim život!« Stara gospođa sede na mali krevet.

Nogom sam podupro ivicu kreveta. Naši bolesnički ležaji su sasvim dobri, samo su već dosta vremešni pa mogu da padnu. »Zašto ste tamo išli?« Morao sam da pitam bilo šta, inače bi gospođa svakako primetila moju nogu.

»Ne spominjite mi! Čim čujem za njih, odmah se iznerviram. Zamislite, doktore, ja imam problema sa stomakom, a oni mi nisu davali da jedem!« Staroj gospođi samo što nisu potekle suze.

»Nisu vam davali da jedete?« razrogačio sam oči. »Bolesniku koji pati od stomaka, ne dati ništa za jelo? Pa ti su lekari varvari! I nisu se obazirali na vaše godine? Gospođa je u osamdesetoj?«***

Stara gospođa je smesta ušmrkala suze i nasmešila se: »Još sam mlada. Upravo sam napunila pedeset osmu«.

»Kao moja majka! I ona ponekad pati od stomaka«. Protrljao sam oči. »Gospođo, ostanite ovde, i garantujem da ćemo vas izlečiti te boljke. Lečenje se sastoji u tome što ćemo dobro brinuti o vama, što poželite to ćete jesti. Siti, osećaćete se u duši bolje, pa će vam se tako i tegobe smanjiti, nije li tako, gospođo?«

Staroj gospođi ponovo navreše suze, ovaj put iz zahvalnosti prema meni.

»Doktore, vidite, ja naročito volim nešto tvrđu hranu, a oni su mi uporno davali kašu. Zar nisu namerno hteli da me nerviraju?«

»Vaši su zubi dobri, vi svakako treba da jedete tvrdu hranu«, rekao sam ubedljivo.

»Kada bih podnela, ne bi mi dali da jedem sve do vremena za obrok«.

»Budale!«

»Samo što bih zaspala, oni bi mi usred noći gurnuli u usta neku staklenu cevku da gledaju nekakve stepene«.

»Neznalice!«

»Kada sam im tražila noćnu posudu, bolničarke su mi govorile da se malo strpim, da je lekar upravo došao i da treba pvo da me pregleda«.

»Pokvarenjaci!«

»Taman s mukom uspem da sednem, a oni mi kažu da legnem«.

»Gnusno!«

Ja i stara gospođa smo se toliko saživeli da verujem da ne bi otišla da je soba bila i manja. Otud više nije bilo potrebno da nogom pridržavam krevet. Čak i da je pao, ona bi nas razumela.

»Imate li ovde bolničarke?« upitala je.

»Imamo, li to nema veze«, rekao sam, smejući se. »Zar vi niste doveli četiri služavke? Dozvoliću mo i njima da se smeste u bolnici i stvar je svršena. Vaši ljudi će svakako pažljivo brinuti o vama. Ja jednostavno neću dozvoliti sestrama da ovamo dolaze, je li vam to odgovara?«

»Izvrsno, samo, imate li mesta?« stara gospođa kao da se izvinjavala.

»Imamo. Možete, eto, zauzeti ovo malo dvorište. Pored četiri služavke možete slobodno dovesti i kuvara, pa ćete jesti ono što volite. Naplatiću samo vama, za služavke i kuvara smeštaj će biti besplatan. To vam je pedeset juana dnevno«.

Gospođa je uzdahnula. »Uradićemo tako, za novac nije važno. Prolećni mirisu, idi kući po kuvara i reci mu da usput ponese i dve patke«.

Požalio sam. Kako sam mogao da joj tražim samo 50 juana? Došlo mi je da sam sebe išamaram. Srećom, nisam rekao da su lekovi uračunati u cenu, pa ćemo na njima da nadoknadimo. Po staričinom držanju reklo bi se da je njen sin u najmanju ruku komandant divizije. Pored toga, ako namerava svaki

dan da jede pečenu patku, verovatno neće moći da napusti bolnicu već za tri-četiri dana, no ćemo morati malo duže da se brinemo o njoj.

Bolnica je sada već ličila na nešto: četiri službenice su poput čunka za tkanje jurile unutra-napolje, kuvar je podigao roštilj u podnožju dvorišnog zida i sve je izgledalo kao da se priprema svadba. Nismo se ni najmanje ustručavali da probamo gospođino voće, a pojeli smo i nekoliko parčadi patke. Ni u jednom trenutku nam nije palo na pamet da pregledamo gospođu, sasvim smo se zaneli razgledajući šta ima dobro da se pojede od onoga što je donela.

Starom Vangu i meni je konačno krenuo posao, Ću je nekako bio po strani. Nož nije ispuštao iz ruke, pa sam ga zaobilažio plašeći se da ga ne oproba na meni. Vang ga je ubeđivao da ne treba da se brine, ali je on toliko držao do sebe da se ne bi mogao smiriti sve dok i on ne pribavi bolnici koju desetinu juana. Divim se takvom duhu.

Pošto smo ručali, došao je jedan da seče šuljeve! Debeli četrdesetogodišnjak ogromnog stomaka. Gospođa Vang je pomislila da je ova osoba došla da se porodi i tek kada se uverila da je muškarac, prepustila ga je starom Ću. Ćuove oči su zažarile, – za tren oka njegov nož je sevnuo. Četrdesetogodišnji debeljko je uzviknuo od bola i zavapio Ću da upotrebi anesteziju. Stari Ću je spremno odgovorio:

»Ništa se nismo dogovorili o anesteziji! Možemo da je upotrebimo, ali to je još deset juana. Hoćeš ili ne? Brzo govori!«

Debeljko se nije usudio čak ni glavom da klimne. Stari Ću mu je dao anesteziju, još jednom recnuo, pa opet stao: »Tebi se ovde napravila fistula. Malopre nismo spomenuli rezanje fistule. Hoćeš li da nastavim da radim? Ako hoćeš, dođe te to još trideset juana. Ako ne, završili smo.«

Posmatrao sam ga sa strane. Moram priznati da je ovaj stari Ću zaista sposoban. Ščepati čoveka, pa ga onda drati, to je ono pravo!

Četrdesetogodišnji debelan se nije bunio, a kako mi se čini, nije ni mogao. Ćuov zahvat je bio divan, glas prodoran i dok je sekao fistulu, izjavio je: »Kažem ti, ovo bi trebalo da te košta dvesta juana, no, mi nismo gulikože. Od tebe jedino želimo da, kada te izlečimo, ljudima kažeš neku reč o nama. Ako sutra imaš vremena, možeš da svratiš da te pogledamo. Moje kolege ovde ni pomoću mikroskopa od 45000 mikrona neće pronaći niti jedan jedini mikrob!«

Debeljko nije izustio ni reč. Možda je bio toliko ljut da nije ni mogao.

Tako je i stari Ću zaradio pedeset juana. To veče smo kupili malo vina i zamolili gospođinog kuvara da nam spremi neko jelo. Više od polovine smo pripremili od njenih namirnica. Dok smo jeli, razgovarali smo o poslu i zaključili da ga proširimo abortusima i lečenjem pušača opijuma. Vang je bio mišljenja da iza leđa razglasimo da vršimo zdravstvenu kontrolu i da svakom ko hoće da se upiše u školu ili osigura, bez obzira na to da li mu je već pripremljen mrtvački pokrov i sanduk, možemo da izdamo uverenje da je zdrav, samo ako plati pet juana za pregled. Usvojili smo ovo bez primedbi. Na kraju je Ćuov tast predložio da sakupimo nekoliko i sami okačimo firmu. Od starca staromodno, ali na kraju krajeva, on je mislio na dobrobit naše bolnice, pa se nismo protivili. Već je smislio i šta će da piše: »Veliko srce, velika veština«. Malo otrcano, ali odgovara. Dogovorili smo se da stari Ćuov tast ode sutra rano na pijacu i pronađe neku staru tablu. Gospođa Vang je dodala da tablu prefarbamo i da je okačimo tek kada pored naše kapije prođe neka svadbena muzika. Ništa drugo do ženska brižljivost; ipak, stari Vang je zasijao od ponosa.

Prevod s kineskog Miomir Udovički

BELEŠKA O PISCU

Lao Še (Lao She) je jedan od najvećih kineskih pisaca XX veka, mada mu se još ne poklanja pažnja koju zaslužuje. Rođen 1899. u Pekingu, pravo ime mu je Su Čingčun (Shu Qingchun), po nacionalnosti je Mandžurijac. Imao je teško detinjstvo i mladost. Van zemlje je boravio u Engleskoj (1924 – 1930) i SAD (1946 – 1949). Posle formiranja nove Kine imao je odgovorne društveno-političke funkcije. Na početku »kulturne revolucije« 1964. doživeo je sudbinu mnogih intelektualaca, napadnut i izložen pritiscima. Iste je godine, kako je saopšteno, izvršio samoubistvo. Rehabilitovan je 1978.

Bio je veoma plodan pisac romana, drama, pripovedaka. Najpoznatiji mu je roman »Vozač rikše« (preveden u nas). Drama »Čajdžinica« je pre dve godine doživela veliki uspeh na gostovanju kineskog pozorišta po zapadnoj Evropi. Bio je izuzetan znalac jezika, posebno pekinškog dijalekta, te ga otuda nazivaju »majstor jezika«, »narodni umetnik«.

»Sjajan početak« je napisao pre rata.

Primedbe prevodioca:

* Označava prisno obraćanje, a ne odnosi se na doba života.

** Čuveni zeleni čaj koji se proizvodi u Hangdzou.

*** Oslovljavanje starijim dobom ne znači uvredu već laskanje.

prevedena proza

snalaženje

žoao gimaraeš roza

– Hej, jesi l' ti Kinez?
– Da, da, Kinez sam.

O CULE CAO.

Zaista, ko je ikada tako nešto vidio? Usred Glavnih rudnika, jedan beskućnik, siromašak, nikogović iz Kine – došao, živjeo, pošao – ostao u sjećanju. Svašta se događa na kugli zemaljskoj. Kuvao je, i više od toga, u kući dr Dayrella inženjera u Direkciji.

Bez košulje, bez steznika, sušičavog tijela, sjedinjavao je osobine bez najmanje grimase: glatko obrijane glave, oblih obraza, lica kao pun mjesec. Spremao je kuću od jutra do mraka, uozbiljenog osmijeha, protivnik buke ili nereda, s vrhunskom umješnošći. Jedino što je za sebe tražio: jedan sat odmora u svojoj sobi poslije ručka – »Žoakim ide da puši. . .« cigarete, ne opijum; to je malo objašnjavalo.

Ime i čovjek. Veoma zamršeno ime: Yao Tsing Lao – skraćeno na Žoakim. U stvari na Kim. Pametan kao pčelica, dobroćudan. Previše je zaprašio dušu manirima brzo, polako. Da li je uzgred znao razmišljati? Ljudi su ga voljeli. Kinez na drugačiji način pokazuje lice.

Dr Dayreli je pošao i ostavio ga da čuva mjesto Estrade. Kućebrižan, marljiv kao mrav, Tsing-Lao je napredovao, zaradio je i sagradio svoj lični kućerak: kolibu širokog i izvijenog oboda na krovu, između bambusa u pravcu istok-zapad-istok, drveća, boja, bašta s bundevama i osmišljene okuke jedne riječice. Živio je, ali se nalazio tamo gdje je kroz nasleđe mekušca i naučenosti da to bude, boravila njegova izvorna glupost.

Promijenio se Kim u seoskoj sredini, Dirindžio je ili se odmarao, nedokučiv bez ozlojeđenosti, s razrešivim teškoćama u rasuđivanju i na sopstveno zadovoljstvo. Sjeo bi da napamet nauči pjevanje ptica ili da shvati ljude što prolaze. Prekrštenih nogu. Čekanje je veoma aktivna dokolica.

geden dennis, kanada

I ono što se ne vidi, vidi se. Pokazalo se da je Kinez-Yao sentimentalan. Nepristojno je mljackala nabusita pralja, njegova dragana, po imenu Rita Rola – Lola ili Lita, zavisi kako je on to izgovarao, iskren u svojoj govorljivosti, očiju blistavih kao tačka i zarez. Bila je toliko ružna da je za žaljenje njeno ogledalo. Ali bilo im je suđeno. Mirisali su se dopali jedno drugom.

Zbog čega prema jednom Kinezu Rola nije imala obzira – pa bio on visokog porijekla ili istog staleža – jer nikome nije sličio zbog svoje razboritosti i opredijeljenosti. Kim je posmatrao njena stopala, ne ponizno nego umilno. Ljubav, inače, pripada nekoj drugoj vrsti pojava. Njegova ljubav i posredničke materije. Svijet rijeke nije svijet mosta.

Prvi utisak ljubavniku Yao bio je da Rita Rola baš liči na Lola-a-Litu, zemišljenu njegovim pogledima. Ljudi je u najboljem slučaju nisu smatrali ni najmanje lijepom. Podražavala je porculan, a bila je kao pečena glina ili izrezbarena, potamnjela slonovača, izmijenjana skroz – na skroz. Ono što je Kinez utisnuo kao čudesno – životno u svom zaiskrenom pogledu bila je ona – nabubrena masa u obliku pudinga. Da li su baš njih dvoje služili misteriji?

Onda su se vjenčali. Sa slavljem, skromnom komedijom: mladoženja, mlada i torta. Par – kočoperan – akcenat na Č, naglasak na A, združeni su izgledali kao strugotina i stepenice. On s kravatom i kicoškim cipelama, srećan kao neko šilo. Ona razbacana, sva važna kao kokoška koja je tek snijela jaje. Jedino se nisu držali za ruke. Međutim, to ne znači da se svijet i dalje nije okretao u svojoj poznatoj neobjašnjivosti.

Nije se znalo kako su prošli, kasnije, tamo gore uz rijeku. . . Lolalita domaćica sa šerpama, lepezom i paprikašima od iznutrica u nekoj rupi. Kim mladoženja skromnih mjera bez popravke, s prohtjevčićima i stvarčicama, medeno-mjesečasto luckast, a uz to i usrećen. Poklonio joj je vuneni šal, vezanu maramu, komad svile i platnene papuče.

Sve kao po loju ili med i mlijeko, s blagim prenemaganjem lirske i praktične vrijednosti. Poučavao je da igra karte, učio je prefinjenostima – ukazivao da su ručkovi u travi i bašti među najvažnijim pronalascima? Ništa novo. Ali Rola-a-Rita je smatrala najljudskijim pronalaskom sjedenje čovjeka u stolici. Ljubav je kratka ili duga kao umjetnost i život.

I onda su se zauvijek razišli, slučaj se nije dobro završio. Tišina je mogla više od njih. Ili škrtost života, ili nepodobnosti svakidašnjice, zadah stvarnosti.

Rita-a-Rôla se uplašila i povukla. Otišla je do Kima, mirnog pajaca, neporobuđenog zmaja. Napustila ga je Sporečkali su se prvo – oboje čučeći; zatim su vodili onaj poznati razgovor. I nikada kraj besmislenicama i pretpostavkama.

Rôla kao Rita ga je proklinjala i strijeljala svojim mislima, takva je to bila stvar. Nazvala ga je bezbožnikom. Govorila je – »Nisam rob!« Rekla je – »Nisam je nikakva ženturača. . .« Zatim je nastavila – »Nisam svetica za oltar«. O skladu rečenica nije vodila računa.

Bilo kako bilo, Kim mandarin, manje revnosno i ponizno reče: »Da, da, znam. . .« I još, pretvorno: »T's, t's, t's. . .«, kao da se zavitlava kako bi se razumjelo nešto čega nema. Govoriti bilo što, bila je grubost? Zadržaće sve za sebe, a baš i nije bio ojađen. Dovitljivi Kinez joj je ostavio kuću, iz učtivosti, uz naklon za pozdrav. Dovoljno je nestao – tamo gdje se izgube otjerane muve i odslušana muzika. S njim kao da je bilo svršeno.

Takva kakva je bila, ipak se vremenom Rita-a-Rôla mijenjala. O njemu nije govorila, još više od toga. – »S koje li je strane ta zemlja«? To joj se priviđalo kao neki matematički problem, taj put kojim je pošao Kim Kinez, odsutni Yao s Dalekog istoka, odakle je i poticao: tamo gdje žive od pirinča i znaju se klanjati.

Naučila je da ćuti, u saznanju i poimanju samo se smješkala. Onda je prestala sa sitnim suzama u krotkosti da se ne bi beskrajno žalila. Čak joj je i koža dobila svijetložutu boju – »Da sam bar rodila dijete. . .« i obuhvatila bi grudi dlanovima.

I tako, malo – pomalo, kao žižak u žitu, kao klica u zrnu, dobila je kompas osjetljivosti – mehanizam savjesti ili golicljavosti. Sada je Lola Lita hodala uglađeno, uljepšano, sitnim usklađenim koracima.

Prevod s portugalskog
Sonja Asanović

beleška:

Žoaoa Gimareš Roza (1908 – 1967), jedan je od najvećih brazilskih pisaca.